

NOTES ON THE ROLE OF REASON AND SENTIMENTS IN CREATING CATEGORIES OF MORAL OBLIGATION

A. Pojezná

Every society creates rules according to which its members behave (i. e., also a system of moral norms) on the basis of the cognition of reality. The categories of morality are the expressions of the different aspects of moral relations. The category of obligation expresses the bounden duty to act according to a stipulated moral norm flowing from the firm belief in the rightfulness and usefulness of moral norms. Its contents is a result of evaluation supported by objective cognition. As an activating and directing component of moral consciousness the category of obligation performs an important social function.

The evaluation consists in the invalidation of the interests of a certain social group, individuum, or of society as a whole; in the field of morals its results are being transferred into activity through the category of obligation. Hence the effectiveness of the category of obligation depends on the measure in which its contents issues from objective truth, from the concrete historical situation. The absolutization of the category of obligation entails its falling away from the life of society.

In the field of moral sentiments it is the sense of duty which corresponds to the category of obligation; the sense of duty belongs to social sentiments. It originates elementarily and plays a supporting part in the formation of the category of obligation and its application on concrete situations.

The elimination of antagonism in the material life of society is a prerequisite for the elimination of class limitedness in social consciousness and a condition for an ever increasing approachment of all ideological forms to the objectively truthful cognition. The harmony between the psychological and ideological components of social consciousness is the prerequisite for its full and elastic utilization in the practical life of society.

PREDMET SOCIOLOGIE A JEJ VZTAH K OSTATNÝM SPOLOČENSKÝM VEDÁM

(Polemické poznámky k článku V. Wagnera *Sociológia ako empiricko-teoretická disciplína*)

PAVOL DOJČÁK,
Ústav štátu a práva SAV

V tomto príspevku uvádzame niekoľko polemických poznámok k článku V. Wagnera *Sociológia ako empiricko-teoretická disciplína*¹ so zreteľom na vymedzenie predmetu sociológie a jej miesta a významu v systéme spoločenských vied. Aj keď riešenie základných teoreticko-metodologických otázok koncepcie marxistickej sociológie patrí nesporne predstaviteľom filozofickej vedy, domnievame sa, že aj pracovníci ostatných spoločenských vied majú a musia — vzhľadom na existujúcu delbu práce v systéme spoločenských vied — prispieť k vy-

¹ V. Wagner, *Sociológia ako empiricko-teoretická disciplína*. Otázky marxistickej filozofie (1964), č. 4, 313—327.

jasňovaniu a rozpracovaniu otázok vymedzenia sociológie ako samostatnej spoločenskovednej disciplíny.

Domnievame sa, že autor pri riešení otázok vymedzenia marxistickej sociológie ako samostatnej spoločenskej vedy mal sa aspoň rámcovo zaoberať takými základnými otázkami, ako je napr. rozdiel v predmete skúmania jednak marxistickej sociológie ako samostatnej spoločenskej vedy a jednak konkrétneho sociologického výskumu ako osobitnej vedeckej metódy skúmania; ďalej problémom, či konkrétny sociologický výskum je možný výlučne v rámci marxistickej sociológie, alebo aj v rámci iných spoločenskovedných disciplín, resp. ich vzájomného vzťahu; problematikou diferencovanosti sociálneho a sociologického výskumu a po vyjasnení týchto otázok, prirodzene, aj otázkami vzťahu sociológie k ostatným spoločenským vedám, a to predovšetkým z hľadiska predmetu a metodiky.

Keďže autor k naznačeným otázkam prakticky nezaujal stanovisko, je len samozrejme, že si cestu k jednotlivým záverom podstatne uľahčil a problematiku zjednodušil. Z celého kontextu uvedeného článku možno totiž vyvodiť, že autor:

a) nediferencuje predmet marxistickej sociológie ako samostatnej spoločenskovednej disciplíny od predmetu konkrétneho sociologického výskumu ako osobitnej vedeckej metódy skúmania spoločenských javov v ostatných spoločenských vedách;

b) vzťahuje aplikáciu konkrétneho sociologického výskumu výlučne na oblasť predmetu skúmania sociológie ako samostatnej spoločenskej vedy, zatiaľ čo ostatným spoločenskovedným disciplinám prisudzuje iba sociálny výskum, ktorý so sociologickým výskumom v sociológii nie je v nijakom vzťahu;

c) vyčleňuje sociológii miesto popri ostatných spoločenskovedných disciplinách v horizontálnej rovine, a pokiaľ ide o ich vzájomný vzťah, považuje ho za podobný, aký jestvuje medzi ostatnými spoločenskovednými disciplinami.

Takúto koncepciu marxistickej sociológie ako samostatnej spoločenskovednej disciplíny rovnako ako aj koncepciu sociologického výskumu v socialistickej spoločnosti nepovažujeme za správnu.

1. Predovšetkým usudzujeme, že predmet, ktorý autor vymedzil marxistickej sociológii: „skúmanie špecifických zákonitostí (zákonitosti nižšej a strednej úroveň všeobecnosti) vývoja a štruktúry spoločenských javov ako komplexov mnohých ich stránok“ nie je výlučne predmetom sociológie, ale skôr vymedzením predmetu konkrétneho sociologického výskumu všeobecne, ak ním rozumieme osobitnú vedeckú metódu skúmania sociálnych javov v komplexe mnohých ich stránok.² A keďže ide o vedeckú metódu skúmania, neobmedzuje sa teda len na procedúru a techniku zhromažďovania faktov o spoločenských javoch, ale aj na teoretické

² „Predmetom konkrétneho sociologického výskumu sú určité vymedzené časti spoločnosti, spoločenského diania — jednotlivé sociálne javy. Pod pojmom sociálny jav rozumieme kvalitatívne svojrázny, zložitý, pomerne presne vymedzený spoločenský útvar, organicky včlenený do štruktúry spoločenského diania, v rámci ktorej je s ostatnými zložkami v zákonitých vzťahoch, v kauzálnych a dialektických súvislostiach. Sociálny jav má v štruktúre určitého spoločenského celku relatívne presne vymedzenú funkciu, ktorou v dialektickej súhre a pôsobením iných komponentov podmieňuje existenciu patričného spoločenského celku.“ M. Katriak, *K metodologickým problémom konkrétneho sociologického výskumu*. Otázky marxistickej filozofie (1962), č. 2, 124.

zovšeobecňovanie špecifických zákonitostí „nižšej a strednej úrovne všeobecnosti“. Takto sa totiž konkrétny sociologický výskum ako osobitná vedecká metóda skúmania špecifických spoločenských javov z hľadiska predmetu a cieľa aplikuje vo všetkých spoločenskovedných disciplínach.

Preto pokladáme autorom vymedzený predmet skúmania sociológie ako samostatnej spoločenskej vedy za nediferencovaný a neohraničený. Vychádzame z toho, že predmet každej spoločenskej vedy, i keď každá z nich skúma iba vymedzenú časť spoločenskej reality, tvorí určitý kompaktný celok, ktorý skúma v určitej relácii ako jav v komplexe mnohých jeho stránok. Pre ilustráciu naznačíme stručne túto problematiku z hľadiska právnej vedy.

Spoločenský jav „právo“ nemožno chápať inak ako jav v komplexe mnohých jeho stránok. Preto ho neskúma iba jedna právna disciplína, ale vyše desať právnych vedných disciplín. Pritom pozitívna úloha a význam práva v spoločnosti závisí nielen od jeho imanentnej povahy (triedno-vôľový obsah, normatívno-donucovací charakter a pod.), ale aj od vzájomného pôsobenia práva a iných sociálnych javov. Pre vedeckú úplnosť skúmania právnych javov treba, aby sa s rovnakou dôkladnosťou skúmali v komplexe mnohých ich stránok. Takáto dôkladná znalosť je významná preto, že napr. prípadný nesúlad právnych noriem a právneho vedomia ľudí prejavuje sa nielen v početnosti rozporov s právom, ale aj v jeho nedostatočnej účinnosti pri regulovaní socialistickej spoločnosti. Túto problematiku charakterizuje akademik A. Sirácky takto: „Domnievam sa, že sme v našej politickej a právnej praxi často upadali do subjektivistického chyby: prehliadali sme požiadavku optimálneho súladu medzi objektívnou situáciou a stupňom spoločenského povedomia ľudí a mysleli sme, že si rôzne zákony, uznesenia a rozhodnutia automaticky vynútiť žiaduce zmeny v myslení i praxi. Týmto spôsobom utvárané normy nemohli zabezpečiť rýchlejší rozvoj nových (socialistických) spoločenských vzťahov.“³

Niet pochybností, že pri skúmaní takých právnych javov, ako je napr. problematika právneho vedomia ľudí, príčin trestnej činnosti, dosah a pôsobenie právnych predpisov v oblasti hospodárskej praxe, otázky rozvoja socialistickej demokracie a pod.,⁴ nemožno sa obmedziť iba na právne aspekty, ale je nutné postihnúť každý z uvedených javov aj z hľadiska faktorov ekonomických, psychologických, pedagogických, demografických a iných, teda ako komplex mnohých vecí.

Obdobne sa nám javí potreba aplikácie konkrétneho sociologického výskumu aj v ostatných spoločenských vedách. Požiadavka komplexného prístupu ku skúmaniu spoločenských javov vyplýva jednak z aplikácie princípov materialistickej

³ A. Sirácky, *Postavenie a úlohy sociológie v našej spoločnosti*. Otázky marxistickej filozofie (1964), č. 1, 22.

⁴ Problematika sociologického skúmania v práve je, prirodzene, značne obsiahla a z mnohých teoreticko-metodologických stránok už rozpracovaná. Pozri napr. Adam Podgórecki, *Sociologia prava*, Warszawa 1962; I. Wagner, *Marxistische sociologie und Rechtswissenschaft. Staat und Recht* (1964), č. 4, 696—710; V. P. Kazimirčuk, *Nauka prava i metod konkretno-sociologičeskogo issledovanija*. Sovetskoje gosudarstvo i pravo (1964), č. 1, 33—44; P. Dojčák, *Význam marxistickej sociológie pre vedu o štáte a práve*. Právnické štúdie (1964), č. 3, 506—558.

dialektiky a súčasne je prejavom zákonitého procesu integrácie spoločenských vied za cieľom najexaktnejšieho postihnuteľnosti spoločenskej skutočnosti. Pravda, nie každé konkrétne poznávanie spoločenských javov v týchto disciplínach vyžaduje takýto osobitný komplexný prístup skúmania. Je známe, že jednotlivé spoločenské vedy analyzujú a poznávajú spoločenskú realitu prostredníctvom mnohých foriem konkrétneho sociálneho výskumu. Konkrétny sociologický výskum ako osobitný druh sociálneho výskumu je nevyhnutný vtedy, ak potrebujeme poznať jednotlivý spoločenský jav z viacerých parciálnych aspektov (ekonomických, psychologických, právnych a pod.). Prirodzene, že medzi sociálnym a sociologickým výskumom ide len o relatívny, a nie absolútny rozdiel. Nie každý sociálny výskum v spoločenských vedách možno označovať za sociologický, ale skôr každý sociologický výskum je súčasne aj sociálnym výskumom.

Konkrétny sociologický výskum v jednotlivých spoločenských vedách má predstavovať základný článok spojenia teórie s praxou a súčasne dôležitý metodologický prvok, ktorý objasňuje aplikáciu princípov marxistickej sociológie na oblasť skúmania konkrétnych spoločenských javov. Na základe sociologickým výskumom zistenej systematickej zložky, ustálenia pravidelnosti a zovšeobecnenia zistených vlastností v empirickú, resp. štatistickú zákonitosť v sledovaných javoch preniká teória príslušnej vednej disciplíny pomocou kvalitatívnej analýzy a vychádzajúc zo základnej dialektickej metódy k vlastnej podstate javov a dochádza k poznaniu ich špecifických zákonitostí. Takto konkrétny sociologický výskum predstavuje významný sprostredkujúci článok medzi všeobecnými zákonitosťami socializmu a praktickým uplatňovaním jeho jednotlivých prvkov v príslušnej oblasti v daných podmienkach miesta a času. V tomto zmysle treba vidieť význam sociologického výskumu v jednotlivých spoločenských vedách a jeho prínos pre poznávanie špecifických zákonitostí danej konkrétnej spoločensko-ekonomickej formácie vôbec. Napríklad v právnej vede možno konkrétny právno-sociologický výskum všeobecne charakterizovať ako osobitnú vedeckú metódu skúmania, ktorá sa má zapodievať skúmaním konkrétnych prejavov vzájomného pôsobenia práva, spoločenských vzťahov a objektívnych zákonitostí spoločenského vývinu, skúmaním rozporov s právom, konkrétnymi problémami v oblasti štátoprávnej praxe i v spojitosti s ostatnými spoločenskými javmi vplyvujúcimi na právo alebo opačne, ďalej formulovaním a overovaním hypotéz o činiteľoch, ktoré menia právo a naopak, ako aj vypracovaním konkrétnych návrhov a odporúčaní za cieľom posilniť úlohu práva pri regulovaní a formovaní socialistickej spoločnosti.

Chceli sme aspoň stručne ozrejmiť náš názor, že konkrétny sociologický výskum v socialistickej spoločnosti nie je predmetom výlučne marxistickej sociológie ako samostatnej spoločenskovednej disciplíny, ale aj ostatných jednotlivých spoločenskovedných disciplín. Otázka naliehavosti konkrétneho sociologického výskumu sa okrem iného nastolila aj s cieľom prehĺbenia metodológie spoločenských vied tak v mnohom deformovanej v období kultu. Preto možno povedať, že či už v Poľsku, SSSR, NDR alebo inde sa konkrétny sociologický výskum rozvíja skôr ako osobitná metóda skúmania v jednotlivých spoločenskovedných disciplínach alebo ako špeciálne sociológie, a nie ako výlučná metóda skúmania objektov sociológie ako samostatnej spoločenskej vedy.

Uviedli sme už, že v spoločenských vedách nemožno sociálny výskum stotožňovať so sociologickým. Sociologický výskum nemožno však vylučovať zo spoločenských vied, kde je nielen možný, ale aj nevyhnutný. Z toho vyplýva, že predmet konkrétneho sociologického výskumu chápeme širšie, než je len oblasť vlastného predmetu sociológie ako samostatnej spoločenskej vedy. Túto skutočnosť treba mať na zreteli pri vymedzení predmetu sociológie ako samostatnej spoločenskej vedy a v tomto zmysle ho treba diferencovať. Súdruh Wagner vychádza zrejme z predstavy, že v spoločenských vedách (okrem sociológie) je možný iba sociálny výskum. Vyplýva to nielen z toho, že v spoločenských vedách nerozlišuje sociálny a sociologický výskum (termín sociologický výskum v súvislosti so spoločenskými vedami nepoužil v celom článku ani raz), ale odzrkadľuje sa to, podľa nášho názoru, v jeho stotožňovaní predmetu sociológie ako samostatnej spoločenskej vedy a predmetu konkrétneho sociologického výskumu ako aj v jeho koncepcii postavenia a úlohy sociológie v systéme spoločenských vied.

2. Autor vymedzuje miesto marxistickej sociológii v horizontálnej rovine vedľa jednotlivých spoločenských vied, ako je politická ekonómia, história, právo, psychológia atď. Z tohto hľadiska vymedzuje aj vzťah medzi sociológiou a ostatnými spoločenskými vedami v tom zmysle, že bude medzi nimi „možná a nevyhnutne úzka spolupráca pri skúmaní mnohých spoločenských javov“. Hoci autor nevenuje tejto problematike viac ako dve-tri vety, čo pokladáme pri vymedzení takej vednej disciplíny, akou je sociológia v sústave spoločenských vied, za veľmi málo, sme toho názoru, že vzťah medzi sociológiou a ostatnými spoločenskými vedami treba vidieť nielen v horizontálnej rovine, ale aj ako vzťah vertikálny. Za predpokladu, že by sociológia bola včlenená medzi ostatné spoločenské vedy s vymedzenou časťou skúmania spoločenských procesov (tých, ktoré nemôžu byť predmetom špeciálnych spoločenských vied), nemohla by plniť funkciu vedy o spoločnosti a odhaľovaní zákonitosti vývoja v celej konkrétnej mnohotvárnosti spoločensko-ekonomickej formácie. Takáto koncepcia sociológie vyžaduje, aby sa sociológia opierala nielen o výsledky skúmania vlastného predmetu, ale súčasne aby bola vedou syntetickou, ktorá by zovšeobecňovala výsledky sociologického výskumu ostatných spoločenských vied a završovala tak poznanie o danej spoločnosti. Z tohto vyplýva, že sociológia popri jej bohatom horizontálnom členení musí byť súčasne vo vertikálnom vzťahu k ostatným spoločenským vedám. Prirodzene, že tento vzťah nebude jednostranný. Sociológia bude sa výsledkami špeciálnych sociologických výskumov získaných v rámci jednotlivých spoločenských vied nielen obohacovať, ale ich poznatky ďalej rozvíjať a taktu prispievať aj k odhaľovaniu podstaty jednotlivých spoločenských javov a ku komplexnejšiemu poznávaniu predmetu spoločenských vied všeobecne. No podstatou sa nielenže nevyčerpá celá bohatosť a mnohotvárnosť jednotlivých sociálnych javov, ale naopak, predpokladá nevyhnutnosť existencie špeciálnych sociologických výskumov v rámci spoločenskovedných disciplín za cieľom všestranného, hlbšieho a konkrétnejšieho skúmania špecifických zákonitostí osobitných spoločenských javov.

Obdobný vzájomný vzťah sociológie k ostatným spoločenským vedám pred-

pokladáme aj v oblasti metodiky. Je požiadavkou, že pre vymedzenie takej špecifickej vedy, akou je sociológia, nestačí iba ohraničiť jej predmet skúmania, ale súčasne treba určiť aj osobitosť jej metodiky všeobecne a vo vzťahu k ostatným spoločenským vedám osobitne. Celú túto oblasť metodiky autor v uvedenom článku rieši konštatovaním: „V sociológii sa uplatňuje logicko-historická metóda s dôrazom na logickú analýzu.“ Netreba dokazovať, že je to iba jedna z metód, ktorú používa každá spoločenská veda, a ak by táto metóda mala byť charakteristikou metodiky (ako základnej zložky a kritéria vedeckosti teórie) sociológie, sme toho názoru, že by bola zo všetkých spoločenských vied na tom najhoršie. Sociológia musí mať vo vzťahu k ostatným spoločenským vedám aj určitú metodologickú funkciu. Aj keď spoločenské vedy majú ako všeobecný základ jednotnú vedeckú dialektickomaterialistickú metodológiu, usudzujeme, že rozpracovanie jej princípov v oblasti metodológie sociológie súčasne vyzbrojí jednotlivé spoločenské vedy o metodiku sociologického skúmania tých javov, ktoré tvoria predmet príslušnej spoločenskovednej disciplíny. Naproti tomu jednotlivé spoločenské vedy špecifickým prispôsobovaním, a tým aj ďalším rozpracúvaním metodiky sociologického skúmania so zreteľom na osobitnú povahu konkrétnych skúmaných javov súčasne prispievajú k obohacovaniu a k prehĺbovaniu metodológie marxistickej sociológie.

Nebolo naším cieľom „vyriešiť“ mnohostrannú problematiku vymedzenia sociológie ako samostatnej spoločenskej vedy či už z hľadiska jej predmetu, alebo metodiky vo vzťahu k ostatným spoločenským vedám. Chceli sme iba ukázať, že vzťah medzi sociológiou a ostatnými spoločenskými vedami nemožno redukovať na „možnú a úzku spoluprácu“, ale že ich vzťah musí mať charakter kvalitatívne vyššej vzájomnej závislosti na rozdiel od vzťahu, aký je medzi ostatnými spoločenskými vedami, povedzme, medzi ekonómiou a históriou, právom a psychológiou a pod.

3. Nemožno obísť ani takú skutočnosť, akou je úroveň argumentácie o neopodstatnenosti tých koncepcií marxistickej sociológie, ktoré ju nepokladajú za samostatnú spoločenskovednú disciplínu. Autor pri zdôvodňovaní neopodstatnenosti koncepcie, podľa ktorej by bol sociologický výskum súčasťou historického materializmu na rozdiel od výskumu ostatných spoločenských vied, argumentuje napríklad: „Konkrétny sociologický výskum v rámci historického materializmu, t. j. skutočnosť, že by historický materializmus mal akýsi „vlastný“ konkrétny výskum na rozdiel od toho konkrétneho skúmania, ktoré vykonávajú ostatné spoločenské vedy, mohol by mať na historický materializmus nepriaznivý vplyv v tom, že historický materializmus by čerpal konkrétny materiál pre zovšeobecňovanie predovšetkým z tohto vlastného výskumu na úkor styku s ostatnými spoločenskými vedami.“ Nejde len o to, že osobná domnienka nemôže byť ešte zdôvodnením, ale súdime, že táto argumentácia nie je presvedčivá ani z čisto formálnologického hľadiska. Je predsa zrejmé, že historický materializmus pri zovšeobecňovaní mohol by čerpať poznatky z vlastného výskumu iba o tých javoch, ktoré by boli predmetom jeho vlastného výskumu. Ak by mal však plniť funkciu všeobecnoteoretickej sociológie, musel by nevyhnutne syntetizovať poznatky konkrétnych sociologických výskumov aj ostatných spoločenských vied.

Nakoniec takúto „argumentáciu“ môžeme použiť aj pre autorovu koncepciu sociológie. Rozdiel je však v tom, že v tomto prípade nejde už len o našu domnienku, ale o skutočnosť, pretože takéto izolované miesto autor marxistickej sociológie v systéme spoločenských vied aj vymedzil.

Záverom chceme zdôrazniť, že pri vymedzení marxistickej sociológie ako samostatnej spoločenskovednej disciplíny (jej predmetu, metodiky a vzťahu k ostatným spoločenským vedám) treba vychádzať okrem iného jednak z daného systému spoločenskovedných disciplín a ich vymedzeného predmetu skúmania, jednak z požiadavky všeobecnej charakteristiky. Podľa všeobecnej charakteristiky by mala marxistická sociológia ako veda o spoločnosti odhaľovať zákonitosti danej spoločensko-ekonomickej formácie, podávať konkrétne mnohostranné poznanie spoločenského života a podstatne prispievať v procese sústavného odhaľovania tendencie spoločenského vývoja vcelku a jednotlivých spoločenských javov zvlášť.

Prirodzene, že na riešení teoreticko-metodologických otázok koncepcie mnohostranného sociologického výskumu v socialistickej spoločnosti a modelu sociológie ako samostatnej spoločenskovednej disciplíny musia sa podieľať pracovníci všetkých spoločenskovedných disciplín. Tak je to v Poľsku, v SSSR, Juhoslávii, NDR a inde a nemôže to byť inak ani u nás. A pokiaľ ide o právnu vedu, tak je to aj v skutočnosti.

ПРЕДМЕТ СОЦИОЛОГИИ И ЕЕ ОТНОШЕНИЕ К ДРУГИМ ОБЩЕСТВЕННЫМ НАУКАМ

(Полемиические заметки по поводу статьи В. Вагнера „Социология как эмпирическо-теоретическая научная дисциплина“)

П. Дойчак

Решая вопрос об определении марксистской социологии как самостоятельной общественной науки, необходимо, хотя бы в общих чертах, выяснить: а) отличие предмета марксистской социологии от предмета конкретных социологических исследований как особого научного метода исследования специфических общественных явлений в рамках других общественных наук; б) проблему, возможны ли конкретные социологические исследования только в рамках марксистской социологии, или же они возможны также в рамках других общественных наук, resp. каковы их взаимоотношения; в) проблематику отличия социальных и социологических исследований; г) отношение социологии к другим общественным наукам, а именно с точки зрения предмета и методики.

Намеченную проблематику автор освещает на отношении социологии к науке о государстве и праве. Он приходит к заключению, что социологические исследования в рамках отдельных общественных наук не только вполне возможны, а даже необходимы. Он подчеркивает, что взаимосвязь между социологией и другими общественными науками следует рассматривать не только в горизонтальном, а также в вертикальном плане. Следовательно, дело идет о взаимосвязи высшего порядка, в отличие от связей между другими общественными науками, как в области предмета исследования, так и в области методики.

THE SUBJECT OF SOCIOLOGY AND THE RELATION OF SOCIOLOGY TO THE OTHER SOCIAL SCIENCES

(Polemical commentary on the article of V. Wagner
„Sociology as an empirico-theoretical discipline“)

P. Dojčák

In dealing with questions of the delimitation of Marxian sociology as an independent social discipline it is necessary to illuminate at least the main outlines of a) its differentiation of its subject from the subject of concrete sociological research as a particular scientific method of research of specific social phenomena in the other social sciences, b) the problem whether concrete sociological research is possible at all in the framework of Marxian sociology or also in other socio-scientific disciplines, and to illuminate their relationship, c) the problem of the differentiation of social and sociological research, d) the relation of sociology to the other social sciences, namely from the viewpoint of subject and methods.

The author illustrates the problems as above from the viewpoint of the relationship of sociology on the one hand, and political science and jurisprudence on the other. He arrives at the conclusion that sociological research in the different social sciences is not only possible but that it is inevitable. He emphasizes that the relationship between sociology and the other social methods must be looked at not only on horizontal level but also in the form of a vertical relationship. This means a relationship of qualitatively higher reciprocal dependence, at variance with the relationship such as is existing between the other social sciences, both as far as the subject of the research and the methods are concerned.